

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

ԵՊՀ ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏԻ
ՊՐՈՖԵՍՈՐԱԴԱՍԱԽՈՍԱԿԱՆ ԿԱԶՄԻ
ԳԻՏԱԺՈՂՈՎԻ ՆՅՈՒԹԵՐԻ
ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

2(2) 2018

Երևան - 2019

Հրատարակության և երաշխավորել
ԵՊՀ գիտական խորհուրդը

Գլխավոր խմբագիր՝
իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր,
ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Գ. Ս. Ղազինյան

Գլխավոր խմբագրի տեղակալներ՝
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Մ. Հայկյանց
իրավ. գիտ. թեկնածու,
դոցենտ Կ. Ա. Գևորգյան

Խմբագրակազմ՝
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Հ. Գաբուրյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ս. Ա. Դիլբանդյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Գ. Վաղարշյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Վ. Վ. Հովհաննիսյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Վ. Վ. Ստեփանյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Վ. Դ. Ավետիսյան
իրավ. գիտ. թեկնածու,
դոցենտ Վ. Ն. Այվազյան

Հիմնադիր և հրատարակիչ՝
Երևանի պետական
համալսարան

Խմբագրության հասցեն՝ ՀՀ,
0025, Երևան, Ալեք
Մանուկյան 1, ԵՊՀ
իրավագիտության
ֆակուլտետ:
Հեռ.՝ (060) 71-02-43

Էլ. կայք՝ publications.yసు.am
publishing.yసు.am

Խմբագրությունը կարող է
հրատարակել նյութեր՝
համամիտ չլինելով
հեղինակների
տեսակետներին:

e-mail: law@ysu.am
Տպագրական 29 մասնույ:

Տպաքանակը՝ 100
Հանձնված է շարվածքի՝
15.01.2019
Հանձնված է տպագրության՝
02.05.2019

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Արթուր Վաղարշյան ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԵՎ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԻ ՀԱՐԱԲԵՐԱԿՅՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐՄԱՆ ԳՈՐԾՈՒՄ.....	7
Ալվարո Ալեքսանյան ԳԱՐԵԳԻՆ ՆՇԴԵՀԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԱՅԱՑՔՆԵՐԸ..	17
Կարեն Ամիրջյան ՊԵՏԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՊԱՏԱՄԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐԱՅՄԱՆ ՈՒՂԻՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ	29
Հայկ Մարտիրոսյան ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԽԼԻԴՐՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ...	41
Վիկտորյա Օհանյան ՑԱՆԿԱԼԻ ՎԱՐՔԱԳԾԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԽԹԱՆՄԱՆ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐԸ. ՓԱՓՈԿ ՈՒՂՂՈՐԴՄԱՆ ՏԵՍՈՒԹՅԱՆ (NUDGE THEORY) ԿԻՐԱՌՈՒԹՅՈՒՆԸ.....	49
Վարդան Այվազյան ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ՀԱԿԱՄԱՐՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ՆՈՐ ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՐԳԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՅՈՒՄ	65
Անահիտ Մանասյան ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՃԱԽԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱՐԴԻ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ՄՏԱԾՈՂՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՏԵՔՍՏՈՒՄ	79

Սամվել Մուրադյան	
ՀԱՐԿԱՅԻՆ ԻՐԱՎԱԽԱԽՏՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ	
ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ ԵՎ ԴՐԱՆՅ ԿԻՐԱՌՄԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԸ.....	93
Գևորգ Դանիելյան	
ԵՐԵՒԱՅԻ ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴԻ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐԸ.....	111
Կարեն Հակոբյան	
ՊԱՏՇԱՃ ՎԱՐՉԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԱՐԺԵՔԸ.....	129
Հասմիկ Ենգոյան	
ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՄԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԻՅ ՎԵՐԱՀՄԿՎՈՂ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԺԱՄԿԵՏԱՆՅ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՈՐՊԵՍ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆԸ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՆՈՒՄՆԵՐԻՆ ՄԱՍՆԱԿՅԵԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻՅ ԶՐԿԵԼՈՒ ՀԻՄՔ	141
Սայադ Բաղայյան	
ՔԱՂԱՔԱՅԻԱԿԱՆ ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ԱՄՐԱԳՐՈՒՄԸ ԵՎ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՄԱՆ ՈՒՂԻՆԵՐԸ.....	150
Արսեն Հովհաննիսյան	
ՀԱԿԱՄՐՑԱԿՑԱՅԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՐԳԵԼՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ.....	162
Արմենուհի Չիֆլիկյան	
ՎԻՐԱՎՈՐԱՆՔԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ	176
Սոնա Թևանյան	
ԷԼԵԿՏՐԱԷՆԵՐԳԻԱՆ ՈՐՊԵՍ ՔԱՂԱՔԱՅԻԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՕԲՅԵԿՏ.....	190
Վահե Հովհաննիսյան	
ՎՆԱՄԻ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄԸ ՈՐՊԵՍ ՈՂՋԱՄԻՏ ԺԱՄԿԵՏՈՒՄ ԳՈՐԾԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԽԱԽՏՄԱՆ ԲԱՑԱՍԱԿԱՆ ՀԵՏԵՎԱՆՔՆԵՐԻ ՎԵՐԱՑՄԱՆ ԵՎ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌՈՒՑԱԿԱՐԳ	203

Մերզեյ Մեդրյան	
ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ	
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՆՈՐ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ	
ՕՐԵՆՍԳՐՔՈՒՄ (ԳՈՐԾՈՂ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ	
ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ).....	216
Аида Искоян	
ПРОБЛЕМЫ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ	
И ОХРАНЫ РАСТИТЕЛЬНОГО МИРА СЕНОКОСОВ И	
ПАСТБИЩ	238
Տիգրան Մարկոսյան	
ՀԱՅՅԱՅԻՆ ՎԱՂԵՄՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԸ ԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ	
ԽՆԱՅՈՂՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ՀԱՄԱՏԵՔՍՈՒՄ	250
Օլիմպիա Գեդամյան	
ՈՌՈԳՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՄԱՍՆԱԿՑԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ	
ԻՆՍՏԻՏՈՒՏՆ ՈՒ ԱՌԿԱ ՈՐՈՇ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ... 262	
Հեղինե Գրիգորյան	
ԶՐՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ԹՈՒՅԼՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԸ	
ՀՀ-ՈՒՄ. ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ	
ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐ	276
Տիգրան Խաչիկյան	
ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԻ ԻՐԱՎԱԶՈՓՈՒԹՅԱՆ ԴԱՏԱԿԱՆ	
ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ ԳՈՐԾԻ ՓԱՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐԻ Ի	
ՊԱՇՏՈՆԵ ՊԱՐԶՄԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ԻՐԱՑՄԱՆ	
ՀԱՄԱՏԵՔՍՈՒՄ	292
Աշխեն Ղարաբյան	
ՎՃՌԱԲԵԿ ԲՈՂՈՔԱՐԿՄԱՆ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ	
ՀՀ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ	302
Աննա Մարգարյան	
ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱՆՉԱՓԱՀԱՄԻ	
ՀԱՆՑԱՎՈՐ ԿԱՄ ՇԵՂՎՈՂ ՎԱՐՔԱԳԾԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ	
ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ	320

Աննա Վարդապետյան	
ԲԼԱՆԿԵՏԱՅԻՆ ՆՈՐՄԵՐՈՎ ՀԱՆՅԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈՐԱԿՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ.....	335
Ժենյա Ստեփանյան	
ՀԱՆՅԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՌԵՅԻԴԻՎԻ ԵՎ ԴԱՏՎԱԾՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐԱԿՅՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇ ՀԱՐՅԵՐ	352
Գոհար Հակոբյան	
ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ ԲՌՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԿԱՆԱՆՅ ԴԵՄ ԲՌՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ ՔՐԵԱԿԱՆ ՊԱՏԱՄԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՆՁԻՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԻ ՇՈՒՐՁ	370
Սամվել Դիլբանդյան	
ՆԱԽԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿՄԱՆ ԱՆԹՈՒՅԼԱՏՐԵԼԻՈՒԹՅՈՒՆԸ	386
Սերգեյ Սարաբյան	
ՀԵՏԱԽՈՒՋՄԱՆ ՄԵՋ ԳՏԵՎՈՂ ՄԵՂԱԴՐՅԱԼԻՆ ՁԵՐԲԱԿԱԼԵԼԸ՝ ՈՐՊԵՍ ՇԵՌԱԿԱ (ՄԵՂԱԴՐՅԱԼԻ ԲԱՅԱԿԱՅՈՒԹՅԱՄԲ) ԿԱԼԱՆԱՎՈՐՄԱՆ ԱՅԼԸՆՏՐԱՆՔ ՀՀ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ (ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՉԱՓԱՆԻՇՆԵՐԻ, ԳՈՐԾՈՂ ՕՐԵՆՄԴՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԴԱՏԱԿԱՆ ՊՐԱԿՏԻԿԱՅԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ).....	396
Վահե Ենգիբարյան	
ՔՆՆՉԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿՐԻՄԻՆԱԼԻՍՏԻԿԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ	415
Նելլի Աղաբաբյան	
ԱՆՉԱՓՈՒՄ ՏՈՒԺՈՂՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ԵՎ ՕՐԻՆԱԿԱՆ ՇԱՇԵՐԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԵՎ ՔՐԵԱԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇ ՀԻՄՆԱՀԱՐՅԵՐ	430
Արման Սարգսյան	
ԵՎՐԱՍԻԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎԱՆՈՐՄԵՐԻ ԿԻՐԱՌՄԱՆ ԱՐԴԻ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ	454

**ԲԼԱՆԿԵՏԱՅԻՆ ՆՈՐՄԵՐՈՎ
ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈՐԱԿՄԱՆ
ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ**

Աննա Վարդապետյան
*ԵՊՀ քրեական իրավունքի ամբիոնի դոցենտ,
իրավ. գիտ. թեկնածու*

«Հանցագործության որակում» և վերջինիս հետ փոխկապակցված՝ «հանցակազմ» հասկացությունները քրեական իրավունքի տեսության մեջ տարբեր կերպ են բնորոշվում¹: Չանդրադառնալով աղբյուրներից յուրաքանչյուրի մեջ «հանցագործության որակում» հասկացության տարբերություններին, քանի որ այն դուրս է սույն ուսումնասիրության շրջանակից, մենք կսահմանափակվենք Վ. Ն. Կուդրյավցևի կողմից տրված բնորոշման մեջբերմամբ, քանի որ այն, մեր կարծիքով, տեսության մեջ առկա բնորոշումներից առավել ամբողջականն է: Այսպես, Վ. Ն. Կուդրյավցևի բնորոշմամբ, հանցագործության որակումը կատարված արարքի և քրեաիրավական նորմով

¹ «Հանցագործությունների որակում» հասկացության բնորոշումների վերաբերյալ առավել մանրամասն տե՛ս *Герцензон А.А.*, Квалификация преступлений, М., 1947, *Коржанский М.И.*, Квалификация преступлений, Киев, 1998, էջեր 10–11, *Тарарухин С.А.*, Понятие и значение квалификации преступлений: Учебное пособие, Киев, 1990, էջ 6, *Таганцев Н.С.*, Русское уголовное право, Часть Общая, Т. I, СПб., 1902, էջ 336, *Таганцев Н.С.*, Русское уголовное право: Лекции, Часть Общая, В 2 т., М., 1994, էջ 36, *Игнатов А.Н.*, *Костарева Т.А.*, Уголовная ответственность и состав преступления: Лекция, М., 1996. էջ 27, *Гонтарь И.Я.*, Преступление и состав преступления как явление и понятие в уголовном праве, Владивосток, 1997, էջ 10, *Пионтковский А.А.*, Учение о преступлении, М., 1961, էջ 120, *Навроцкий В.О.*, Теоретические проблемы правовой квалификации, Киев, 1999, էջ 136, *Маритчак Т.М.*, Ошибки в квалификации преступлений, Киев, 2004, *Таганцев Н.С.*, Курс русского уголовного права. Часть Общая, СПб., 1874, էջ 5, *Кистяковский А.О.*, Элементарный учебник общего уголовного права, СПб., 1875. էջ 59, *Корнеева А.В.*, Теоретические основы квалификации преступлений: Учебное пособие, М., 2006, էջ 32, *Брайнин Я.М.*, Уголовная ответственность и ее основание в советском уголовном праве, М., 1963:

նախատեսված հանցակազմի հատկանիշների միջև հստակ համապատասխանության հաստատումն ու իրավաբանական ամրագրումն է¹:

Հանցագործության որակումը մի շարք փուլեր է անցնում, որոնք ուղղված են կատարված արարքի փաստական կազմի և կոնկրետ քրեաիրավական նորմով նախատեսված հանցակազմի միջև համապատասխանության հստակ սահմանմանը:

Որակման փուլերը տարբեր գիտնականների կողմից տարբեր կերպ են սահմանվում: Այն հեղինակները, որոնք հիմք են ընդունում քրեական դատավարության փուլերը, հանցագործությունների որակման հինգ-վեց փուլ են տարանջատում: Այսպես՝ Վ. Ն. Կուլոբյավցևը տարանջատում է հանցագործությունների որակման հետևյալ հինգ փուլերը՝

- 1) քրեական գործի հարուցումը,
- 2) մեղադրանքի առաջադրումը,
- 3) մեղադրական եզրակացության կազմումը և հաստատումը,
- 4) գործը դատարան ուղարկելը,
- 5) դատական քննությունը, վերանայումը:

Վ. Ն. Կուլոբյավցևին հակառակ՝ Ա. Բ. Ռառոզը պնդում է, որ ճիշտ չէ «որակման փուլեր» հասկացությունը «քրեական դատավարության փուլեր» հասկացությամբ փոխարինումը²: «Որակման փուլերը» և «քրեական դատավարության փուլերը» հարաբերակցվում են որպես հանցագործությունների որակման ձև և բովանդակություն:

Հանցագործությունների որակման գործընթացում քրեաիրավական և քրեադատավարական փուլերի համադրումը, քրեադատավարական փաստաթղթերում հանցագործության որակման ամրագրումը պրակտիկ հիմքեր ունեն, քանի որ հետաքննության մարմինը, քննիչը, դատախազը, դատարանը գործում են քրեադատավարական օրենսդրության շրջանակում: Հանցագործությունների որա-

¹ Ст' u Кудрявцев В.Н., Общая теория квалификации преступлений, М., «Юридическая литература», 1972, էջ 8, Кудрявцев В.Н., Общая теория квалификации преступлений, 2-е изд., перераб. и дополн, М., «Юристъ», 2001, էջ 5:

² Ст' u Парог А.И., Квалификация преступлений по субъективным признакам преступления, СПб., 2003, էջ 24:

կումը, սակայն, նյութական քրեական իրավունքի ինստիտուտ է, ուստի անհրաժեշտ է ելնել հանցագործությունների որակման հետևյալ երկու փուլերից՝

1) քրեաիրավական նորմի ընտրություն,

2) կատարված արարքի և քրեական օրենսգրքում ամրագրված հանցակազմ(եր)ի միջև համապատասխանության հաստատում: Այս փուլն ավարտվում է կոնկրետ քրեաիրավական նորմի վրա հղում անելով:

Քրեաիրավական նորմի ընտրությունը ենթադրում է՝

1) քրեական օրենսդրության համակարգի հատկանիշների պարզաբանում,

2) քրեական օրենսգրքի նորմերի մեկնաբանություն,

3) ընտրված նորմի՝ ժամանակի և տարածության մեջ գործողության պարզաբանում,

4) բլանկետային նորմերով հանցագործությունների որակման կանոնների պարզաբանում,

5) մրցակցող և կոլիզիոն նորմերով որակման առանձնահատկությունների պարզաբանում:

Ինչպես տեսնում ենք, քրեաիրավական նորմի ընտրությունը, ի թիվս ուրիշների, ենթադրում է բլանկետային նորմերով հանցագործությունների որակման կանոնների պարզաբանում: Նախքան նշված որակման կանոններին անդրադառնալը հստակեցնենք, որ սույն հետազոտության շրջանակում «բլանկետային» են դիտարկվում իրավունքի նորմերը, իրավունքի նորմերի դիսպոզիցիաները կամ հատկանիշները, որոնց կոնկրետ բովանդակությունը բացահայտվում է այլ օրենքում և (կամ) նորմատիվ-իրավական ակտում:

Իրավունքի տեսության մեջ «բլանկետային նորմ» հասկացությունը կիրառելիս¹ նշվում է, որ բլանկետային, այսինքն՝ վարքագծի *կոնկրետ կանոն ուղղակիորեն չպարունակող կարող են լինել միայն դիսպոզիցիաները*: Նման նորմերն ըստ էության չեն սահմանում կանոնի բովանդակությունը, դրա փոխարեն հղում են պարունակում այլ նորմատիվ-իրավական ակտերում առկա նորմերի վրա:

¹ Ст' у Общая теория государства и права. Академический курс в 2-х т. / Под ред. М.Н. Марченко, Том 2, Теория права, М., Издательство «Зерцало», 1998, էջ 229:

Իհարկե, բլանկետային նորմերի պրակտիկան միշտ առանձնանում է իրավական կարգավորման ոլորտում հնարավոր անորոշությամբ և կամայականությամբ¹: Ինչ վերաբերում է *հատկանիշներ*ի բլանկետայնությանը, ապա դրանց կոնկրետ բովանդակությունը կախված է իրավունքի այլ ճյուղի՝ առավելապես ենթաօրենսդրական նորմից²:

Վերոշարադրյալից կարելի է հետևություն անել, որ քրեաիրավական նորմի և դրա դիսպոզիցիայի բլանկետայնությունը դրանցում կոնկրետ բովանդակության բացակայությունն է, որը «լրացվում է» օրենսդրության այլ ճյուղերի նորմերին և (կամ) այլ նորմատիվ-իրավական ակտերին հղմամբ:

Բլանկետայնության առումով քրեական օրենսգրքերի նորմերի կառուցվածքները տարբեր են: Առավել տարածված է հատուկ մասերի նորմերի դիսպոզիցիաներում այս կամ այն կանոնի խախտման մասին (օրինակ՝ ճանապարհային երթևեկության անվտանգության, միջուկային անվտանգության և այլ կանոնների խախտումը) նշումը: Հետևաբար, եթե այս կամ այն կանոնը համապատասխան ճյուղային օրենսդրության մեջ վերացվել է, ապա քրեորեն պատժելի արարքը համապատասխան բլանկետային նորմով որակելիս այդ կանոնները հաշվի չեն առնվում:

Բլանկետայնության ձևակերպման հաջորդ տարբերակը քրեաիրավական նորմի դիսպոզիցիայում կոնկրետ արարքի անօրինականության, դրա ոչ իրավաչափ լինելու վերաբերյալ հղումն է, որը ենթադրում է համապատասխան նորմատիվ կարգավորումը գտնելու և որակման ժամանակ դրան հղում տալու անհրաժեշտություն:

Բլանկետայնության ձևակերպման երրորդ տարբերակը ճյուղային օրենսդրության վրա ուղիղ հղումներն են: Որպես կանոն,

¹ См. и Общая теория государства и права. Академический курс в 2-х томах / Под ред. М.Н. Марченко, Том. 2, Теория права, М., Издательство «Зерцало», 1998, էջ 230:

² См. и Кудрявцев В.Н., Общая теория квалификации преступлений, М., «Юридическая литература», 1972, էջ 131, Кудрявцев В.Н., Общая теория квалификации преступлений, 2-е изд., переработанное и дополненное, М., «Юрист», 2001, էջ 111:

նման կերպ ձևակերպված են միջազգային իրավունքի նորմերին հղումները:

Վերջապես, կոնկրետ նորմի բլանկետայնության մասին է վկայում քրեաիրավական նորմի դիսպոզիցիայում ակնհայտ ոչ քրեաիրավական եզրութաբանության կիրառումը, օրինակ՝ «գործարք», «ձեռնարկատիրական գործունեություն», «բանկային գործունեություն», «լիցենզիա», «բժշկական օգնություն և սպասարկում», «փոխապատվաստման վիրահատություն», «լավասերում (սելեկցիա)», «կրոնական ծես» և այլ ձևակերպումները:

Լ. Ղ. Գաուխմանը բլանկետային նորմերը դասակարգում է հետևյալ երեք հիմքերով՝ 1) տեղը քրեական օրենսգրքի համակարգում, 2) բովանդակությունը և 3) դրսևորման ձևը¹:

Առաջին հիմքով բլանկետային նորմերը դասակարգվում են երկու խմբի՝ ա) քրեական օրենսգրքի ընդհանուր մասում ամրագրված, բ) քրեական օրենսգրքի հատուկ մասում նախատեսված: Բլանկետային նորմեր են, օրինակ, ՀՀ քրեական օրենսգրքի ընդհանուր մասում ամրագրված 15-րդ հոդվածի 1-ին մասը, 97-րդ հոդվածի 3-րդ մասը, ինչպես նաև ՀՀ քրեական օրենսգրքի հատուկ մասում ամրագրված 122-րդ, 125-րդ, 125.1-ին, 133-րդ, 157-րդ, 171.1-ին, 211-րդ, 227-րդ, 228-րդ, 229-րդ, 230-րդ, 231-րդ, 232-րդ, 240-րդ, 241-րդ և մի շարք այլ հոդվածները:

Երկրորդ հիմքով ևս բլանկետային նորմերը դասակարգվում են երկու խմբի՝ ա) նորմեր, որոնք վերաբերում են հանցակազմի հատկանիշների վերհանմանը, բ) նորմեր, որոնք չեն վերաբերում նշված հատկանիշների վերհանմանը:

Առաջին խումբն են կազմում՝

1) ՀՀ քրեական օրենսգրքի 14-րդ հոդվածի 5-րդ մասում ամրագրված կարգավորումը, քանի որ նշված նորմով բնութագրվում են հանցագործության սուբյեկտի հատկանիշները: Մասնավորապես, բացառման կարգով հանցագործության հնարավոր սուբյեկտների կազմում չեն ընդգրկվում դիվանագիտական անձեռնմխելիություն ունեցող անձինք:

¹ Ст' u Гаухман Л.Д., Квалификация преступлений: закон, теория, практика, М., АО "Центр ЮрИнфоР", 2001, էջ 238:

2) ՀՀ քրեական օրենսգրքի հատուկ մասում ամրագրված բոլոր բլանկետային նորմերը:

Երկրորդ խումբն են կազմում, օրինակ, ՀՀ քրեական օրենսգրքի 1-ին հոդվածի 2-րդ, 16-րդ հոդվածի 2-րդ և 97-րդ հոդվածի 3-րդ մասերում ամրագրված նորմերը:

Երրորդ հիմքով ևս բլանկետային նորմերը դասակարգվում են երկու խմբի՝ ա) պոզիտիվ և բ) նեգատիվ:

Պոզիտիվ բլանկետային նորմերում նշվում է, որ դրանց կոնկրետ բովանդակությունը բացահայտվում է այլ (ոչ քրեական) օրենքներում և (կամ) այլ նորմատիվ-իրավական ակտերում: Հարկ է նշել, որ եզրութաբանությունը, որն օգտագործում է օրենսդիրը բլանկետային քրեաիրավական նորմի կիրառողին այլ (ոչ քրեական) օրենքին և (կամ) այլ նորմատիվ-իրավական ակտին ուղղորդելիս, բավական բազմազան է: Մասնավորապես, ՀՀ քրեական օրենսգրքում առավել հաճախ հանդիպում են հետևյալ ձևակերպումները՝

- *հիմնվում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության և միջազգային իրավունքի սկզբունքների ու նորմերի վրա* (ՀՀ քրեական օրենսգրքի 1-ին հոդվածի 2-րդ մաս),

- *եթե Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրով այլ բան նախատեսված չէ* (ՀՀ քրեական օրենսգրքի 14-րդ հոդվածի 3-րդ և 4-րդ մասեր),

- *հանցագործություններ, որոնք նախատեսված են Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրով* (ՀՀ քրեական օրենսգրքի 15-րդ հոդվածի 3-րդ մաս),

- *բացառությամբ Հայաստանի Հանրապետության վավերացրած միջազգային պայմանագրերով նախատեսված դեպքերի* (ՀՀ քրեական օրենսգրքի 16-րդ հոդվածի 1-ին մաս),

- *Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրին համապատասխան* (ՀՀ քրեական օրենսգրքի 16-րդ հոդվածի 2-րդ մաս)¹,

¹ Միջազգային պայմանագրերում հղումներ առկա են նաև ՀՀ քրեական օրենսգրքի 75-րդ հոդվածի 6-րդ մասում, 191-րդ հոդվածի 1-ին մասում, 217-րդ հոդվածի 1-ին մասում, 386-րդ և 387-րդ հոդվածներում, 390-րդ հոդվածի 6-րդ մասում, ինչպես նաև 397-րդ հոդվածում:

- *միջազգային իրավունքի նորմերին համապատասխան* (ՀՀ քրեական օրենսգրքի 14-րդ հոդվածի 5-րդ մաս),

- *օտարերկրյա պետության օրենքով* (ՀՀ քրեական օրենսգրքի 15-րդ հոդվածի 1-ին մաս),

- *կարգը սահմանվում է օրենքով* (ՀՀ քրեական օրենսգրքի 97-րդ հոդվածի 3-րդ մաս),

- *կանոնները խախտելը* (ՀՀ քրեական օրենսգրքի 125-րդ, 157-րդ, 171.1-ին, 211-րդ, 227-րդ, 228-րդ, 229-րդ, 230-րդ, 231-րդ, 232-րդ, 240-րդ, 241-րդ, 242-րդ, 247-րդ, 248-րդ, 250-րդ, 257-րդ, 267-րդ, 276-րդ, 277-րդ, 281-րդ, 284-րդ, 285-րդ, 286-րդ, 288-րդ, 289-րդ, 290-րդ, 291-րդ, 293-րդ, 307-րդ, 315¹-րդ, 321-րդ, 359-րդ, 365-րդ, 366-րդ, 367-րդ, 368-րդ, 368.1-ին, 372-րդ, 373-րդ, 377-րդ, 378-րդ հոդվածներ),

- *անօրինական (ապօրինի)* (ՀՀ քրեական օրենսգրքի 122-րդ, 125.1-ին, 133-րդ, 134-րդ, 144-րդ, 147-րդ, 148-րդ, 158-րդ, 159-րդ, 167-րդ, 175-րդ, 176-րդ, 177-րդ, 187-րդ, 188-րդ, 190.1-ին, 192-րդ, 195-րդ, 197-րդ, 199-րդ, 199.1-ին, 209-րդ, 215.1-ին, 233-րդ, 235-րդ, 236-րդ, 240-րդ, 254-րդ, 255-րդ, 266-րդ, 268-րդ, 269.1-ին, 270-րդ, 275-րդ, 279-րդ, 292-րդ, 294-րդ, 296-րդ, 310-րդ, 310.1-ին, 311-րդ, 311¹-րդ, 311²-րդ, 312¹-րդ, 312.2-րդ, 315¹-րդ, 320-րդ, 326-րդ, 327³-րդ, 327.6-րդ, 329-րդ, 329.1-ին, 330-րդ, 337-րդ, 341-րդ, 341.2-րդ, 342.1-րդ, 345-րդ, 348-րդ, 351-րդ, 363-րդ, 364.2-րդ, 390-րդ, 397-րդ հոդվածներ),

- *մասնագիտական պարտականություն* (ՀՀ քրեական օրենսգրքի 130-րդ հոդված),

- *դաստիարակության կամ խնամքի պարտականություն (դաստիարակության պարտականություն)* (ՀՀ քրեական օրենսգրքի 138-րդ, 139-րդ, 141-րդ, 142-րդ, 165-րդ, 166-րդ, 166.1-ին, 167-րդ, 170-րդ, 171-րդ հոդվածներ),

- *այլ սահմանափակում* (ՀՀ քրեական օրենսգրքի 104-րդ, 294-րդ, 341.1-ին, 341.2-րդ հոդվածներ),

- *թույլտվություն (լիցենզիա)* (ՀՀ քրեական օրենսգրքի 187-րդ, 257-րդ, 329.1-ին հոդվածներ),

- *ձեռնարկատիրական գործունեություն* (ՀՀ քրեական օրենսգրքի 187-րդ, 188-րդ, 189-րդ, 310-րդ հոդվածներ):

Նեգատիվ բլանկետային նորմերում չի նշվում, որ դրանց կոնկրետ բովանդակությունը բացահայտվում է այլ (ոչ քրեական) օրենքներում և (կամ) այլ նորմատիվ-իրավական ակտերում. այդ հանգա-

մանքը ենթադրվում է: Օրինակ՝ «Օրենքի առջև հավասարության սկզբունքը» վերտառությունը կրող ՀՀ քրեական օրենսգրքի 6-րդ հոդվածն ամրագրում է, որ. «Հանցանք կատարած անձինք հավասար են օրենքի առջև և ենթակա են քրեական պատասխանատվության՝ անկախ սեռից, ռասայից, մաշկի գույնից, էթնիկական կամ սոցիալական ծագումից, գենետիկական հատկանիշներից, լեզվից, կրոնից, աշխարհայացքից, քաղաքական կամ այլ հայացքներից, ազգային փոքրամասնությունը պատկանելությունից, գույքային վիճակից, ծնունդից, հաշմանդամությունից կամ անձնական կամ սոցիալական բնույթի այլ հանգամանքներից»:

Մեջբերված նորմից երևում է, որ դրանում նշված չէ, որ այն կիրառելիս անհրաժեշտ է հաշվի առնել, օրինակ, ՀՀ Սահմանադրության 96-րդ, 140-րդ և 193-րդ հոդվածներում ամրագրված համապատասխանաբար պատգամավորի, հանրապետության նախագահի, մարդու իրավունքների պաշտպանի համար նախատեսված բացարձակ անձեռնմխելիությունը: Նշված անհրաժեշտությունը, սակայն, բխում է ՀՀ քրեական օրենսգրքի 1-ին հոդվածի 2-րդ մասից, որի համաձայն՝ «Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգիրքը հիմնվում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության և միջազգային իրավունքի սկզբունքների ու նորմերի վրա»:

ՀՀ քրեական օրենսգրքի 6-րդ հոդվածը պոզիտիվ բլանկետային նորմ կլիներ, եթե դրանում «այլ հանգամանքներից» բառակապակցությունից հետո ստորակետ դրվեր և նշվեր «բացառությամբ ՀՀ Սահմանադրությամբ նախատեսված դեպքերի»:

Նման կերպով նեգատիվ բլանկետային են ՀՀ քրեական օրենսգրքի 1-ին և 3-րդ հոդվածները, քանի որ դրանցում նշված չէ, որ ՀՀ քրեական օրենսդրությունը բաղկացած է նաև այլ (ոչ քրեական) օրենքներից և (կամ) այլ նորմատիվ-իրավական ակտերից, դեպի որոնց իրավակիրառողին ուղղորդում են համապատասխան բլանկետային նորմերը, և որ քրեական պատասխանատվության հիմքն այնպիսի արարք կատարելն է, որը պարունակում է ոչ միայն ՀՀ քրեական օրենսգրքով, այլև վերոնշյալ ոչ քրեական օրենքներով և (կամ) այլ նորմատիվ-իրավական ակտերով նախատեսված հանցակազմի բոլոր հատկանիշները:

ՀՀ քրեական օրենսգրքում ամրագրված բոլոր բլանկետային նորմերից իրավակիրառ պրակտիկայում գերակշիռ դերակատա-

րություն ունեն ՀՀ քրեական օրենսգրքի հատուկ մասում ամրագրված՝ բլանկետային դիսպոզիցիաներով այն նորմերը, որոնք վերաբերում են հանցակազմի հատկանիշների վերհանմանը: Այդպիսիք են ՀՀ քրեական օրենսգրքի հատուկ մասի այն նորմերը, որոնց դիսպոզիցիաներում վերհանված չեն հանցակազմի բոլոր հատկանիշները կամ դրանց մի մասը, և դրանք վերհանելու համար անհրաժեշտ է դիմել այլ (ոչ քրեական) օրենքների և (կամ) այլ նորմատիվ-իրավական ակտերի: Նման նորմերը ՀՀ քրեական օրենսգրքում առկա բլանկետային նորմերի մեջ մեծամասնություն են կազմում:

Քրեական օրենսգրքի բլանկետային նորմերում վկայակոչված՝ իրավունքի այլ ճյուղերի կանոնների պարտադիրության հարցը տեսության մեջ տարբեր կերպ է մեկնաբանվում¹: Չանդրադառնալով այդ մեկնաբանություններից յուրաքանչյուրին առանձին-առանձին հարկ ենք համարում ուշադրություն հրավիրել, մեր կարծիքով, առավել կարևոր այն հանգամանքի վրա, որ ՀՀ քրեական օրենսգրքում բլանկետային նորմերի պարտադիրության առումով որոշակի հակասություն կա: Մասնավորապես, ՀՀ քրեական օրենսգրքի 1-ին հոդվածի 1-ին մասն ամրագրում է, որ «Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսդրությունը բաղկացած է սույն օրենսգրքից»: Քրեական պատասխանատվություն նախատեսող նոր օրենքներն ընդգրկվում են Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում, նույն հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ «Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքը հիմնվում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության և միջազգային իրավունքի սկզբունքների ու նորմերի վրա», ՀՀ քրեական օրենսգրքի 18-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ հանցագործություն է համարվում մեղավորությամբ կատարված՝ հանրության համար վտանգավոր այն արարքը, որը նախատեսված է **սույն օրենսգրքով**

¹ St' u *Иногамова-Хегай Л.В.*, Квалификация преступлений при конкуренции уголовно-правовых и иных норм права // Уголовное право: стратегия развития в XXI веке, М., 2004, էջ 128: *Пикуров Н.Н.*, Квалификация преступлений со смешанной противоправностью, Волгоград, 1987. *Наумов А.В.*, Российское уголовное право: Курс лекций. Общая часть, М., 2004, շ. 1, էջ 249:

(ընդգծումը մերն է՝ Ա. Վ.)¹, սակայն ՀՀ քրեական օրենսգրքի ինչպես հատուկ (տե՛ս, օրինակ, ՀՀ քրեական օրենսգրքի 122-րդ, 125-րդ, 125.1-ին, 133-րդ, 157-րդ, 171.1-ին, 211-րդ, 227-րդ, 228-րդ, 229-րդ, 230-րդ, 231-րդ, 232-րդ, 240-րդ, 241-րդ և մի շարք այլ հոդվածները), այնպես էլ ընդհանուր մասերում (տե՛ս, օրինակ, ՀՀ քրեական օրենսգրքի 15-րդ հոդվածի 1-ին մասը, 97-րդ հոդվածի 3-րդ մասը և այլն) առկա են բազմաթիվ բլանկետային նորմեր: Այս կապակցությամբ հարկ է ընդգծել, որ ՀՀ քրեական օրենսգրքում բլանկետային նորմերի թիվը միտում ունի ավելանալու՝ օրենսդրության համակարգի զարգացմանը և կարգավորվող հասարակական հարաբերությունների բարդացմանը զուգընթաց: Չենք կարող միանշանակ պնդել, թե այս միտումը բացասական է, քանի որ ՀՀ քրեական օրենսգրքում բլանկետային նորմերի առկայությունն օրենսդրին ազատում է հանցակազմի այն հատկանիշների նկարագրման անհրաժեշտությունից, որոնք արդեն առկա են այլ (ոչ քրեական) օրենքներում և (կամ) այլ նորմատիվ-իրավական ակտերում, և արդյունքում ավելորդ չի ծանրաբեռնվում քրեական օրենսգրքի տեքստը: Իհարկե հանդիպում են իրավիճակներ, երբ բլանկետային նորմում վկայակոչված կարգը սահմանված չէ որևէ օրենքում և (կամ)

¹ Հետաքրքիր է, որ ՀՀ քրեական օրենսգրքի նախագիծը շատ ավելի լայն ձևակերպում է առաջարկում: Այսպես, Նախագծի «Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսդրությունը» վերտառությամբ 2-րդ հոդվածի համաձայն, «1. Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսդրությունը բաղկացած է սույն օրենսգրքից և Հայաստանի Հանրապետության իրավական այն ակտերից, որոնք քրեաիրավական նորմեր են պարունակում կամ նշանակություն ունեն քրեական օրենքը կիրառելու համար:

2. Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքը հիմնվում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության և միջազգային իրավունքի սկզբունքների ու նորմերի վրա:

3. Իրավական ակտերում տեղ գտած հանցակազմ կամ պատիժ նախատեսող նորմերը կարող են կիրառվել միայն Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում ընդգրկվելուց հետո»: Նման լայն ձևակերպման հետ մեկտեղ, սակայն, Նախագծի 17-րդ հոդվածը «հանցանք» հասկացությունը սահմանելիս ամրագրում է հետևյալը «Հանցանք է համարվում **սույն օրենսգրքով** (ընդգծումը մերն է Ա. Վ.) նախատեսված, պատժի սպառնալիքով արգելված, հանցագործության սուբյեկտի կողմից մեղավորությամբ կատարված արարքը»:

այլ նորմատիվ-իրավական ակտում¹:

Վերոգրյալից բացի՝ քրեական օրենսգրքում բլանկետային նորմերի առկայությունն «ընդլայնում է» քրեական օրենսդրությունն այլ (ոչ քրեական) օրենքներով և (կամ) այլ նորմատիվ-իրավական ակտերով, առանց որոնց անհնար է քրեական օրենսգրքի կիրառումը: Արդյունքում քրեաիրավական որակման տեսանկյունից էականորեն դժվարանում է իրավակիրառողների աշխատանքը, ինչպես նաև հնարավորություն է տրվում, օրենսդրից բացի, այլ մարմինների ևս, առավելապես՝ գործադիր մարմին (ենթաօրենսդրական ակտերի դեպքում) ազդեցություն ունենալու քրեական պատասխանատվության ոլորտի վրա:

Քրեական պատասխանատվության ոլորտի վրա գործադիր մարմնի ազդեցությունը խնդրահարույց է առաջին հերթին իշխանությունների տարանջատման հայեցակարգից շեղման և գործադիրի կողմից օրենսդիր մարմնի գործառության տիրույթ «ներխուժելու» պատճառով: Երկրորդ՝ գործադիր մարմնի կողմից հաճախ փոփոխվող ենթաօրենսդրական ակտերում օբյեկտիվ (ծանրաբեռնվածություն, ժամանակի տրություն և այլն) և չի բացառվում, որ նաև սուբյեկտիվ (անձնական շահագրգռվածություն, հովանավորչության դրսևորումներ և այլն) պատճառներով կարող են փոփոխվել կարգավորումներ, որոնք քրեական օրենսգրքի այս կամ այն հոդվածի բլանկետ են, ինչի արդյունքում արարքը փաստորեն սխալմամբ կապաքրեականացվի՝ դրանից բխող հետադարձության կանոնների կիրառման հետևանքներով:

Ամփոփելով բլանկետային նորմերի հետ կապված՝ իրավաստեղծ, իրավակիրառ, կազմակերպական և այլ ոլորտներում առավել հաճախ հանդիպող խնդիրները, որոնք անմիջական կամ միջնորդավորված կերպով բացասական ազդեցություն են ունենում բլանկետային նորմերի կիրառման արդյունավետության վրա, ստորև ներկայացնում ենք սույն ուսումնասիրության շրջանակում

¹ Տե՛ս, օրինակ, ՀՀ քրեական օրենսգրքի 273-րդ հոդվածի (մշակումն արգելված թմրանյութեր, հոգեմետ (հոգեներգործուն), խիստ ներգործող կամ թունավոր նյութեր պարունակող բույսեր ապօրինի ցանելը կամ աճեցնելը) վերաբերյալ ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի 27-02-2015 թիվ ԱՎԴ/0002/01/14 որոշումը (հասանելի է հետևյալ հղմամբ՝ http://www.datalex.am/?app=AppCaseSearch&case_id=13229323905401615):

վերհանված խնդիրները և օրենսդրական մակարդակում դրանց լուծմանն ուղղված մեր առաջարկությունները: Այսպես՝

Առաջին՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքում չկա որևէ նորմ, որը կկարգավորեր բլանկետային նորմերի թույլատրելիությունը և համապատասխանաբար նաև քրեական պատասխանատվության՝ այլ (ոչ քրեական) օրենքներով և (կամ) այլ նորմատիվ-իրավական ակտերով պայմանավորվածությունը:

Երկրորդ՝ բլանկետային դիսպոզիցիաներով մի շարք նորմեր իրավակիրառողին ուղղորդում են ոչ թե դեպի կոնկրետ օրենքները և (կամ) այլ նորմատիվ-իրավական ակտերը, այլ դեպի իրավական ինստիտուտներ, որոնք հստակ սահմանագծված չեն, կարգավորում են հասարակական հարաբերությունների կոնկրետ ոլորտներ, որոնցից յուրաքանչյուրը կազմված է տարբեր օրենքներում և (կամ) նորմատիվ-իրավական ակտերում ամրագրված նորմերի ամբողջությունից: Իրավիճակն ավելի է բարդանում, եթե գումարում ենք նաև ոչ միասնական եզրութաբանության առկայությունը և կոլիզիաների հնարավորությունը: Օրինակ՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 122-րդ, 125.1-ին, 133-րդ, 134-րդ, 144-րդ, 147-րդ, 148-րդ, 158-րդ, 159-րդ, 167-րդ, 175-րդ, 176-րդ, 177-րդ, 187-րդ, 188-րդ, 190.1-ին, 195-րդ, 197-րդ, 199-րդ, 199.1-ին, 209-րդ, 233-րդ, 235-րդ, 236-րդ, 240-րդ, 254-րդ, 255-րդ, 266-րդ, 268-րդ, 269.1-ին, 270-րդ, 275-րդ, 279-րդ, 292-րդ, 294-րդ, 296-րդ, 310-րդ, 310.1-ին, 311-րդ, 311¹-րդ, 311²-րդ, 312¹-րդ, 312.2-րդ, 320-րդ, 326-րդ, 327³-րդ, 327.6-րդ, 329-րդ, 330-րդ, 337-րդ, 341-րդ, 341.2-րդ, 342.1-ին, 345-րդ, 348-րդ, 351-րդ, 363-րդ, 364.2-րդ, 390-րդ, 397-րդ հոդվածներում կիրառվում է «ապօրինի» եզրույթը, իսկ 192-րդ, 215.1-ին, 315¹-րդ և 329.1-ին հոդվածներում նույն երևույթը նկարագրելու համար կիրառվում է «անօրինական» եզրույթը:

Վերոնշյալ կարգավորումներն իրավակիրառողին պարտավորեցնում են առաջին հերթին իմանալ տվյալ հասարակական հարաբերությունների ոլորտը կարգավորող բոլոր նորմերը, որոնք իրենց ամբողջության մեջ կազմում են բլանկետ հանդիսացող իրավական ինստիտուտը: Բացի դրանից՝ իրավակիրառողը պետք է կարողանա վերլուծության ենթարկել այդ նորմերն ինչպես առանձին-առանձին, այնպես էլ ամբողջության մեջ: Վերլուծության հիման վրա իրավակիրառողը պետք է կարողանա գտնել այն նորմերը, որոնց խախ-

տումը հանցագործության հատկանիշներ է պարունակում: Հայտնաբերելուց հետո իրավակիրառողը պետք է պարզի, թե արդյոք խախտումն օժտված է հանրային վտանգավորության աստիճանով և բնույթով և արդյոք ՀՀ քրեական օրենսգրքի 18-րդ հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված արարք չէ: Մեր կարծիքով, բլանկետային նորմերով որակումների ժամանակ պատշաճ որակումը ենթադրում է բլանկետային հատկանիշները ոչ թե առանձին, այլ հանցագործության հատկանիշների և հատկապես հանրության համար վտանգավորության հատկանիշի հետ համակարգային կապի մեջ գնահատում: Հանցագործության հանրային վտանգավորությունը որոշվում է օբյեկտով, պատճառված վնասի բովանդակությամբ, մեղքի ձևով և արարքի կատարման եղանակով: Հետևաբար, եթե այս կամ այն բլանկետային հատկանիշը չի տեղավորվում արարքի հանրային վտանգավորության բնույթի մեջ, ապա այն չպետք է հաշվի առնվի հանցագործության որակման ժամանակ:

Ինչ վերաբերում է կոլիզիաներին, ապա այն դեպքում, երբ առկա է կոլիզիա իրավունքի ճյուղերի նորմերի միջև, որոնց հղում է բլանկետային նորմը, նախապատվությունը պետք է տրվի օրենսգրքերում ամրագրված նորմերին՝ անկախ օրենսգրքերի ուժի մեջ մտնելու ժամանակից:

Ճյուղային և քրեական օրենսդրության մեջ առկա կոլիզիայի դեպքում նախապատվությունը տրվում է քրեական օրենսգրքին:

Երրորդ օրենքները և այլ նորմատիվ-իրավական ակտերը, որոնց վրա հղում է կատարվում ՀՀ քրեական օրենսգրքի հատուկ մասի բլանկետային դիսպոզիցիաներով հոդվածներում, բավականին անկայուն են, քանի որ օրենսդիր և գործադիր մարմինները դրանցում հաճախ փոփոխություններ ու լրացումներ են կատարում՝ պայմանավորված տնտեսության և հասարակական կյանքի այլ ոլորտներում տեղի ունեցող փոփոխություններով:

Վերոնշյալ օրենքների և ակտերի անկայունությունը իրավակիրառողի վրա ևս երկու պարտականություն է դնում: Նախ՝ տեղյակ լինել բոլոր փոփոխություններից և լրացումներից, ապա՝ ղեկավարվելով ժամանակի մեջ քրեական օրենքի գործողության և քրեական օրենքի հետադարձ ուժի վերաբերյալ՝ քրեական օրենսգրքում առկա կարգավորումներով՝ պարզել, թե որ ոչ քրեական օրենքը կամ այլ նորմատիվ-իրավական ակտը որ խմբագրությամբ է գործել արարքի

կատարման պահին և տարածվում է արդյոք այդ նորմի վրա՝ հաշվի առնելով դրանում կատարված հետագա փոփոխություններն ու լրացումները, քրեական օրենքի հետադարձ ուժի վերաբերյալ դրույթները:

Ինչ վերաբերում է բլանկետային նորմերում քրեաիրավական արգելքի փոփոխություններին, ապա փոփոխվում է դրա այն մասը, որը հղում է կատարում օրենսդրության այլ նորմերին, օրինակ՝ առարկային (զենք, թմրամիջոցներ) կամ անվտանգության կանոններին: Առանձին դեպքերում նման փոփոխությունները կարող են հանգեցնել ապաքրեականացման: Արարքի լրիվ ապաքրեականացում հնարավոր է այն դեպքում, երբ կիրառման ենթակա համապատասխան նորմատիվ իրավական ակտի համապատասխան հոդվածը, մասը կամ կետն ուժը կորցրել է:

Չորրորդ՝ հիշատակվող ոչ քրեական օրենքները և այլ նորմատիվ-իրավական ակտերը տարբեր աղբյուրներում են գտնվում: Այս հանգամանքը լրացուցիչ կազմակերպական դժվարություն է ստեղծում, որի լուծման ամենաարդյունավետ տարբերակն էլեկտրոնային ռեսուրսների առկայությունն է: Գրականության մեջ կարծիք է արտահայտվում այն մասին, որ հարցի լուծում կարող է լինել նաև քրեական օրենսգրքի հավելվածի մշակումը, որտեղ համակարգված կերպով թվարկված կլինեն բլանկետ հանդիսացող այլ (ոչ քրեական) օրենքները և (կամ) այլ նորմատիվ-իրավական ակտերը, ինչպես նաև դրանց՝ բլանկետ հանդիսացող քաղվածքները¹:

Հինգերորդ՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի բլանկետային նորմերում առկա են հղումներ ոչ միայն օրենքներին, այլև այլ նորմատիվ-իրավական ակտերի, որոնց առանձին դրույթներ կարգավորվում, մանրամասնեցվում, երբեմն նաև հստակեցվում են այլ նորմատիվ-իրավական ակտերով: Արդյունքում ստացվում է, որ գործադիր իշխանությունն անմիջականորեն կարողանում է ազդել քրեական պատասխանատվության ոլորտի ընդլայնման կամ ընդհակառակը՝ նեղացման վրա, մինչդեռ նման ազդեցությունը բացառապես օրենսդիր մարմնի մենաշնորհն է: Իրավական պետության էությունից է բխում քրեական պատասխանատվության ոլորտը բացառապես օրենսդրի կողմից սահմանվելու, կարգավորվելու և փոփոխվելու անհրաժեշ-

¹ Տե՛ս Գաухман Л.Д., Квалификация преступлений: закон, теория, практика, М., АО «Центр ЮрИнфоР», 2001, էջ 245:

տությունը, իսկ այս ոլորտում գործադիր իշխանության միջամտությունը երկրում «ոստիկանական պետության» տարրեր է ներմուծում:

Վեցերորդ՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքում բլանկետային նորմերը քիչ չեն: Այս հանգամանքը պահանջում է իրավակիրառողի վերլուծական ունակությունների, իրավաբանական գիտելիքների և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների, մասնավորապես էլեկտրոնային շտեմարանների հետ աշխատելու հմտությունների շարունակական կատարելագործում:

Յոթերորդ՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 1-ին հոդվածի 2-րդ մասում առկա կարգավորումը, որի համաձայն՝ «Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգիրքը հիմնվում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության և միջազգային իրավունքի սկզբունքների ու նորմերի վրա», ըստ էության անորոշ և հոչակագրային բլանկետային նորմ է, քանի որ ՀՀ քրեական օրենսգիրքը հիմնված է ոչ թե բոլոր, այլ ՀՀ կողմից վավերացված միջազգային փաստաթղթերում ամրագրված սկզբունքների ու նորմերի վրա:

Ութերորդ՝ քրեական օրենսգրքի բլանկետային նորմերի հասցեատեր համարվող ոչ քրեական օրենքներում երբեմն առկա են հղումներ այլ նորմատիվ-իրավական ակտերի, թեև իրավական տեխնիկայի առումով ոչինչ չէր խանգարում հղման մեջ առկա կարգավորումը ներառել կոնկրետ ոչ քրեական օրենքում:

Մեր կարծիքով, բլանկետային նորմերի օրինական կարգավիճակի ապահովման նպատակով անհրաժեշտ է, որ դրանց հասցեատեր նորմատիվ-իրավական ակտերը բացառապես օրենքներ լինեն: Այս կապակցությամբ անհրաժեշտ է.

ա. ՀՀ քրեական օրենսգրքում ամրագրել, որ այն հիմնվում է ոչ միայն Սահմանադրության, այլև այլ օրենքների վրա,

բ. ՀՀ քրեական օրենսգրքում ամրագրել, որ բլանկետային նորմերում թույլատրելի են հղումներ բացառապես օրենքների և ոչ մի այլ իրավական ակտի վրա,

գ. ՀՀ քրեական օրենսգրքում ամրագրել, որ այն հիմնված է միջազգային իրավունքի այն սկզբունքների ու նորմերի վրա, որոնք ամրագրված են ՀՀ կողմից վավերացված միջազգային պայմանագրերում:

Վերոշարադրյալ առաջարկությունների հիման վրա առաջար-

կում ենք՝

1. ՀՀ քրեական օրենսգրքի նախագծի 2-րդ հոդվածի 1-ին մասը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ. «Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսդրությունը բաղկացած է սույն օրենսգրքից և Հայաստանի Հանրապետության այն օրենքներից, որոնք քրեախրավական նորմեր են պարունակում կամ նշանակություն ունեն քրեական օրենքը կիրառելու համար»:

2. ՀՀ քրեական օրենսգրքի նախագծի 2-րդ հոդվածի 2-րդ մասը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ. «Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքը հիմնվում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության և Հայաստանի Հանրապետության կողմից վավերացված միջազգային փաստաթղթերի վրա»:

ПРОБЛЕМЫ КВАЛИФИКАЦИИ ПРЕСТУПЛЕНИЙ ПРИ БЛАНКЕТНЫХ НОРМАХ

Анна Вардапетян

*Доцент кафедры уголовного права ЕГУ,
кандидат юридических наук*

Данная статья посвящена анализу вопросов и проблем квалификации преступлений при бланкетных нормах, специфике формулировки бланкетности в Уголовном кодексе РА, обязательности норм других отраслей права, упомянутых в бланкетных нормах Уголовного кодекса РА, полной или частичной декриминализации деяния и обратной силе уголовного закона при внесении изменений в нормы других отраслей права, если они являются бланкетными для уголовно-правовой нормы.

В рамках данной статьи автор суммирует основные проблемы бланкетных норм в сферах правотворчества, правоприменительной практики, организации деятельности правоприменителя и т.д, которые негативно влияют на эффективность бланкетных уголовно-правовых норм и формулирует предложения, направленные на решение вышеуказанных проблем на законодательном уровне.

ISSUES OF QUALIFICATION OF CRIMES WITH BLANKET NORMS OF LAW

Anna Vardapetyan

*Docent at the YSU Chair of Criminal Law,
Candidate of Legal Sciences*

The article refers to the issues of qualification of crimes with blanket norms of law, formulation of blanketness of norms in Criminal Code of the RA, obligation to apply the norms of other branches of law, if they are referred to in the blanket norms of Criminal Code of the RA. The author analyses also the issues of in full measure or partly decriminalization and retroactive effect of the norms of other branches of law, if they are referred to in the blanket norms of Criminal Code of the RA.

Within the scopes of the article, the author sum ups the main issues of blanket norms of law in the spheres of legal drafting, application of law and organizing the activities of officials responsible for application of law and etc., which negatively affect the effectiveness of the blanket norms, and comes up with suggestions aimed at solving mentioned issues on legislative level.

Բանալի բառեր – բլանկետային նորմ, պոզիտիվ և նեգատիվ բլանկետային նորմեր, հանցագործության նրակում, հանցագործության նրակման փուլեր, քրեական օրենսդրության համակարգ, սպաքրեականացում, քրեախրավական նորմի հետադարձ ուժ:

Ключевые слова: *бланкетная норма, позитивные и негативные бланкетные нормы, квалификация преступления, этапы квалификации преступления, система уголовного законодательства, декриминализация, обратная сила уголовно-правовой нормы.*

Keywords: *blanket norm of law, positive and negative blanket norms of law, qualification of crime, stages of crime qualification, criminal legislation system, decriminalization, retroactive effect of norm of criminal law.*